

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИМІРЮВАННЯ (ПО 29)

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 «Соціальні та поведінкові науки»</i>
Спеціальність	<i>051 «Економіка»</i>
Освітня програма	<i>Економіка бізнес-підприємства</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>4 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити ECTS /120 годин (лекції: 18 год., практичні: 36 год., СРС: 66 год.)</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен / модульна контрольна робота / розрахункова робота</i>
Розклад занять	<i>Згідно розкладу: http://roz.kpi.ua https://schedule.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: Кривда Олена Віталіївна, доцент кафедри економіки і підприємництва, кандидат економічних наук, доцент, контактні дані: робочий кабінет (сайт): e-mail: elcandy@ukr.net Telegram: 0979374212 Практичні заняття: Кривда Олена Віталіївна, доцент кафедри економіки і підприємництва, кандидат економічних наук, доцент, контактні дані: e-mail: elcandy@ukr.net Telegram: 0979374212</i>
Розміщення курсу	<i>Платформа дистанційного навчання «Сікорський»: https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=2400 АС «Електронний Кампус»: https://campus.kpi.ua/tutor/index.php?mode=mob&ir_own Електронний архів наукових та освітніх матеріалів КПІ ім. Ігоря Сікорського (ELAKPI): https://ela.kpi.ua/mydspace?configuration=workspace</i>

Програма навчальної дисципліни

3. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

В умовах ринкової економіки, коли підприємства здобувають самостійність як суб'єкти господарської діяльності, особливу актуальність здобуває формування в студентів системи знань сутності економічних ризиків, методів їх оцінки і мінімізації. Адже саме їм, майбутнім фахівцям у сфері економіки підприємства та

підприємницької діяльності, стануть у пригоді знання щодо того, як чітко організувати діяльність підприємства в умовах невизначеності та постійних змін у навколишньому ринковому середовищі. В останнє десятиліття цей предмет став об'єктом пильної уваги, а з початком економічних реформ — і предметом, що потребує глибокого і всебічного вивчення при підготовці фахівців економічного профілю.

Значення дисципліни полягає в необхідності вивчення майбутніми економістами специфіки прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику, основних аспектів поведінки суб'єкта при подоланні невизначеності та ризику, дослідження шляхів, способів і методів обґрунтування та оптимізації ризику з метою підвищення надійності господарської діяльності. Тому у кредитному модулі представлено основні засади якісного та кількісного аналізу ризику, способи оцінювання ризикових ситуацій, методи отримання кінцевого результату і вибору оптимальної стратегії в умовах невизначеності та конфлікту.

Метою навчальної дисципліни «Економічні ризики та методи його вимірювання» є опанування теоретичних засад ідентифікації ризику та управління ним; набуття практичних навичок вимірювання ступеня ризику та вибору способу його зниження.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є комплексна система виявлення ризиків та їх оцінки за допомогою спеціальних методів, елементами якої є ідентифікація ризику (якісний аналіз), вимір ризику (кількісний аналіз) і його оптимізація, логічним завершенням якої виступає управління ризиками.

Викладання навчальної дисципліни орієнтоване на формування у здобувачів вищої освіти ряду компетентностей:

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів у межах фахових компетентностей спеціальності **здатностей:**

- здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію (**ФК 11**);
- поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків (**ФК 14**).

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі **програмні результати навчання:**

- розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем (**ПРН 4**);
- застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади) (**ПРН 5**);
- застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач (**ПРН 8**);
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати (**ПРН 12**);
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні (**ПРН 15**);
- виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків (**ПРН 17**);
- використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів (**ПРН 19**);
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів (**ПРН 21**).

4. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: для вивчення курсу студенти потребують базових знань з ЗО 9 «Математика для економістів», ЗО 10 «Теорія ймовірності та математична статистика», ПО 5 «Мікроекономіка», ПО 7 «Фінанси», ПО 8 «Економіка підприємства», ЗО 14 «Статистика»,

ПО 22 «Економічний аналіз», достатніх для сприйняття категоріального апарату економічного ризику. Перелічені предмети допоможуть в оволодінні методологією і методикою побудови, аналізу та використання економіко-математичних методів, які враховують економічні ризики.

Постреквізити: дисципліна забезпечує результативне проходження ПО 30 «Переддипломна практика».

5. Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ГОСПОДАРСЬКИЙ РИЗИК, ПРИНЦИПИ ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ

Тема 1.1. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.

Тема 1.2. Сутність економічних ризиків як невід’ємної риси підприємницької діяльності.

Тема 1.3. Класифікація та види економічних ризиків.

Тема 1.4. Особисте ставлення людей до ризику.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ОЦІНКИ Й ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

Тема 2.1. Якісний аналіз ризику.

Тема 2.2. Кількісний аналіз ризику

Тема 2.3. Основи ризик-менеджменту.

Тема 2.4. Методи вимірювання економічних ризиків для зниження ступеня ризику.

Тема 2.5. Урахування ризику при прийнятті управлінських рішень.

6. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література:

1. Економічні ризики та методи їх вимірювання: рекомендації до вивчення дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. О.В. Кривда. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 85 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837>.
2. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. О.В. Кривда. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 85 с. (Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 3 від 01.12.2022 р.) за поданням Вченої ради Факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 4 від 28.11.2022 р.) <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728>
3. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Розрахункова робота [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. О.В. Кривда, Н.А. Шевчук. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 55 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49838>.
4. Управління ризиками [Електронний ресурс] : навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. Копішинська; Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/43528>.
5. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент». Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.

Зазначені матеріали можна знайти в бібліотеці КПІ ім. Ігоря Сікорського, на кафедрі економіки і підприємництва в 522 аудиторії 7 корпусу. Дані підручники дають змогу поглибити і закріпити знання отримані на лекціях та практичних заняттях.

Додаткова література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. URL: <http://sfs.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.me.gov.ua/>.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. URL: <http://minfin.kmu.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.bank.gov.ua/>. 5

6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>.

7. Сторінка викладача в електронному кампусі НТУУ «КПІ»: <https://campus.kpi.ua/tutor/index.php?session=06a85d90f36d>

Відповідно до тем, що вивчаються на лекційних та практичних заняттях, студенти повинні ознайомитися з відповідними положенням законодавчих та нормативних документів.

Навчальний контент

8. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Методи навчання, форми та методи оцінювання

основні методи організації навчання: лекції та практичні заняття з використанням презентацій, консультації, виконання модульної контрольної роботи, індивідуальне завдання у вигляді розрахункової роботи, робота з навчально-методичною літературою і інформаційними ресурсами.

загальні методи навчання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); проблемного викладу, метод програмованого навчання, евристичний; дослідницький.

спеціальні методи навчання: робота в малих групах, метод інтерактивного навчання, мозкові штурми, аналітичні завдання, дискусії, аналіз ситуацій.

елементи та прийоми: колективні дискусії, сценарії із вирішення задач; розвитку критичного мислення; проблемна ситуація, евристичні програми; прийоми контролю, взаємоконтролю та самоконтролю.

форми та методи оцінювання: тестування, дискусійного обговорення та надання відповідей на проблемні питання, виконання аналітичних, ситуаційних та творчих завдань, розв'язування задач, виконання модульної контрольної роботи, індивідуального завдання в формі розрахункової роботи.

Засвоєння освітньої компоненти передбачає відповідні методи навчання та оцінювання, які забезпечать досягнення програмних результатів навчання:

Відповідність програмних результатів, методів навчання і форм оцінювання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем	Методи організації навчання: лекції, практичні заняття, консультації, виконання модульної контрольної	Рейтингова система оцінювання, яка передбачає

<p>ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади)</p>	<p>роботи, індивідуальне завдання у вигляді розрахункової роботи, робота з навчально-методичною літературою і інформаційними ресурсами.</p> <p>Загальні методи навчання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); проблемного викладу, евристичний; дослідницький.</p>	<p>накопичення балів за тести, виконання аналітичного завдання, роботу на практичних заняттях, модульну контрольну роботу, розрахункову роботу.</p> <p>Підсумковий контроль – екзамен</p>
<p>ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач</p>	<p>Спеціальні методи навчання: робота в малих групах, метод інтерактивного навчання, мозкові штурми, аналітичні завдання, дискусії, аналіз ситуацій.</p>	
<p>ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв’язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати</p>	<p>Елементи та прийоми: колективні дискусії, сценарії із вирішення задач; розвитку критичного мислення; алгоритм; проблемна ситуація, евристичні програми; прийоми контролю, взаємоконтролю та самоконтролю.</p>	
<p>ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні</p>		
<p>ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків</p>		
<p>ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів</p>		
<p>ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об’єктами, та у невизначених умовах</p>		

Примітка: ПРН – програмний результат навчання

Тематика та структурно-логічна побудова курсу

Навчальним планом передбачено проведення 18 годин лекцій (Л) один раз на тиждень та 36 годин практичних занять (П) два рази на тиждень, модульний контроль, індивідуальне завдання у вигляді розрахункової роботи.

Тиж- день навча- ння	Назви розділів, тем	Розподіл годин			Зміст занять та самостійної роботи здобувачів	Контрольні заходи	ПРН, ЗК, СК
		Л	П	СР			
1	Тема 1. Невизначеність як першопричина ризиків підприємницьк ої діяльності	2	4	2	<p>Л1. Поняття невизначеності. Причини невизначеності. Невизначеність і наука. Прийняття рішень в умовах невизначеності й ризику. Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П1. 1. Невизначеність у прийнятті господарських рішень: сутність, основні причини появи, види невизначеності за різними класифікаційними ознаками. 2. Невизначеність за ступенем імовірності настання подій: різновиди та причини виникнення кожного виду невизначеності; інформаційна складова появи невизначеності при прийнятті рішень господарської діяльності. Навчальні завдання: презентації, доповіді, дискусії, тестування</p> <p>Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до аналітичної доповіді, презентації. Підготовка до опитування, тестування. Теми доповідей, теми для поглибленого вивчення дисципліни є в https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінюван- ня доповідей, презента- цій, індивіду- альне опитування	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14

2	<p>Тема 2. Сутність економічних ризиків як невід’ємної риси підприємницької діяльності</p>	2	4	3	<p>Л2. Визначення економічного ризику. Суб’єктивні та об’єктивні аспекти ризику. Структура ризику. Фактори ризику. Схильність до ризику та вразливість. Особливості прояву ризику в сучасних умовах. Ризик і успіх. Чинники впливу на ступінь ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності. Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П2. 1.Взаємодія понять “невизначеність” і “ризик”. 2.Поняття господарського ризику: характеристика теорій ризику, наукові погляди на проблему ризику, підходи до визначення змісту господарського ризику. 3.Фактори ризику в економіці. 4.Теорії ризику: об’єкт, суб’єкт, джерела й чинники появи, умови існування та головні риси ризику. 5. Об’єктивні і суб’єктивні фактори ризику. Навчальні завдання: презентації, доповіді, теоретико-аналітичні завдання Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до аналітичної доповіді, презентації. Теми доповідей, теми для поглибленого вивчення дисципліни є в https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	<p>Оцінювання доповідей, презентацій, аналітичних завдань</p>	<p>ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14</p>
---	---	---	---	---	---	---	---

3	Тема 3. Класифікація та види економічних ризиків	2	4	2	<p>ЛЗ. Чисті ризики: природні, екологічні, політичні, технічні, виробничі, комерційні, інноваційні, ділові, ризики венчурних операцій, операційні, ризик придбання сировини і матеріалів. Спекулятивні ризики: фінансовий ризик та аспекти його прояву. Ризики ЗЕД. Некомерційні ризики. Фінансові та комерційні ризики. Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>ПЗ. 1. Класифікація ризиків. 2. Чисті ризики. 3. Спекулятивні ризики. 4. Ризики ЗЕД. Навчальні завдання: презентації, доповіді, теоретико-практичні завдання Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до аналітичної доповіді, презентації. Теми доповідей, теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання доповідей, презентацій, теоретико-практичних завдань	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
---	--	---	---	---	---	---	---

4	Тема 4. Особисте ставлення людей до ризику	2	4	3	<p>Л4. Елементи теорії корисності і їх застосування для оцінки ставлення людей до ризику. Типи людей, виділені за ставленням до ризику. Плата за ризик. Винагорода за ризик. Керівники і їх поведінка в умовах ризику.</p> <p>Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П4. 1. Поняття корисності в задачах прийняття рішень. 2. Функція корисності. 3. Винагорода за ризик.</p> <p>Навчальні завдання: презентації, доповіді, дискусії, теоретико-практичні завдання, задачі</p> <p>Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до аналітичної доповіді, презентації, дискусії. Теми доповідей, дискусій, теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання доповідей, презентацій, теоретико-практичних завдань, дискусій, розв'язування задач	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
---	--	---	---	---	---	--	---

5	Тема 5. Якісний аналіз ризику	2	4	3	<p>Л5. Види аналізу ризику та його складові. Фактори, що зумовлюють економічні ризики. Зони та рівні ризику. Взаємозв'язок прибутку і ризику. Загальні принципи та методи якісної оцінки ризику</p> <p>Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П5. 1. Поняття якісної оцінки ризиків. 2. Загальні методи оцінки ризиків. 3. Якісний аналіз ризиків підприємства за темою дипломної роботи.</p> <p>Навчальні завдання: Індивідуальне теоретико-практичне завдання по темі дипломної роботи</p> <p>Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до презентації індивідуального теоретико-практичного завдання. Теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання індивідуального завдання по темі дипломної роботи	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
---	---	---	---	---	---	--	---

6	Тема 6. Кількісний аналіз ризику	2	4	3	<p>Л6. Методи кількісного оцінювання ризиків. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків. Загальні підходи до кількісної оцінки ступеня ризику. Статистичні показники для оцінки ступеня ризику. Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П6. 1. Імовірність як один із підходів до оцінювання ступеня ризику. 2. Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику. 3. Методи кількісного оцінювання ризиків. Навчальні завдання: теоретико-практичні завдання, задачі Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до розв'язування задач. Теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання розв'язування задач	ПРН 4 ПРН 5 ПРН 8 ПРН 12 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 19 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
---	---	---	---	---	--	--------------------------------	---

7	Тема 7. Основи ризик-менеджменту	2	4	3	<p>Л7. Загальні положення ризик-менеджменту та його структурна схема. Методи управління економічними ризиками та оцінка ефективності їх застосування. Стратегічне планування та прогнозування економічного ризику на підприємстві. Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П7. 1. Особливості управління ризиками господарської діяльності. 2. Напрями та методи регулювання ступеня ризику. Навчальні завдання: презентації, доповіді, ситуації, теоретико-практичні завдання Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до аналітичної доповіді, презентації, аналізу ситуацій, завдань. Теми доповідей, дискусій, теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання доповідей, презентацій, вирішення теоретико-практичних завдань, аналіз ситуацій	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
---	----------------------------------	---	---	---	---	--	---

8	Тема 8. Методи вимірювання економічних ризиків для зниження ступеня ризику	2	4	3	<p>Л8. Основні прийоми зниження ступеню ризику. Диверсифікація ризику, передача (трансфер) ризику. Страховання, його сутність, види. Хеджування як форма страхування валютних та цінних ризиків. Методи формування резервів. Лімітування, його сутність, сфера застосування. Придбання додаткової інформації для прийняття рішень щодо зниження ризику. Інші заходи зниження ризику.</p> <p>Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П8. 1. Управління і ризик. 2. Прийняття рішень в умовах неповної інформації. 3. Прийняття рішень з урахуванням ризику.</p> <p>Навчальні завдання: теоретико-практичні завдання, задачі.</p> <p>Допоміжні матеріали: посилання на практикум https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p> <p>СР. Підготовка до розв'язування задач. Теми для поглибленого вивчення дисципліни та завдання для СР: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51728</p>	Оцінювання розв'язування задач та теоретико-прикладних завдань	ПРН 4 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
9	Тема 9. Урахування ризику при прийнятті управлінських рішень	2	0	0	<p>Л9. Управління і ризик: основні поняття. Прийняття рішень в умовах неповної поінформованості про характеристики економічного середовища. Прийняття рішень з урахуванням ризику. Прийняття рішень в умовах конфліктної ситуації.</p> <p>Навчальні матеріали: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49837.</p> <p>П9: немає</p>		ПРН 4 ПРН 5 ПРН 8 ПРН 12 ПРН 15 ПРН 17 ПРН 19 ПРН 22 ФК 11 ФК 14
9	Теми 1-8	0	2	2	Модульна контрольна робота (МКР)	Оцінювання ПРН за Т. 1-9	

1-9	Індивідуальне завдання (розрахункова робота)	0	2	12	Л. немає П8. Представлення отриманих результатів роботи СР. Виконання згідно варіанта за погодженням з викладачем дисципліни Методичні вказівки щодо виконання: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49838 .	Презентація отриманих результатів роботи
9	Екзамен			30	СР: підготовка до письмового екзамену	Виконання теоретичного, аналітичного завдань
Разом		18	3 6	66		

Примітка: Л – лекції, П – практичні заняття, ПРН – програмний результат навчання, ЗК – загальні компетентності, ФК – фахові компетентності.

9. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Навчальним планом передбачено 66 годин самостійної роботи. На самостійну роботу вноситься:

підготовка до аудиторних занять, до виконання модульної контрольної роботи, виконання розрахункової роботи, підготовка до складання семестрового контролю.

Вид самостійної роботи, обсяг годин на виконання

№ з/п	Обсяг годин	Вид самостійної роботи
1	2	3
1	22	Підготовка до аудиторних занять
2	2	Підготовка до виконання модульної контрольної роботи
3	12	Виконання розрахункової роботи
4	30	Підготовка до складання семестрового контролю у формі екзамену
Разом	66	

Політика та контроль

11. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Правила відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є вільним, бали за присутність на лекціях та практичних не додаються, але вагома частина рейтингу здобувача вищої освіти формується через активну участь на лекціях та активності на практичних заняттях. Тому пропуск лекцій та практик не дає можливість отримати здобувачу вищої освіти бали у семестровий рейтинг.

Дистанційний режим навчання. У разі запровадження обмежень на відвідування університету, пов'язаних з введенням карантину або режиму воєнного стану в державі, освітній процес здійснюється у дистанційному режимі відповідно до Положення про дистанційне навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/188>), Регламенту організації освітнього процесу в дистанційному режимі (<https://profkom.kpi.ua/reglament-organizatsiyi-osvitnogo-protsesu-v-distsantsynomu-rezhimi>) та Регламенту проведення семестрового контролю в дистанційному режимі (<https://osvita.kpi.ua/node/148>). У режимі дистанційного навчання заняття відбуваються у вигляді онлайн-конференції на платформі Zoom. Посилання на конференцію видається на початку семестру і

розміщується в АС «Електронний кампус». З метою забезпечення якісної підготовки здобувачів, дистанційний курс дисципліни розміщено на Платформа дистанційного навчання «Сікорський» (<https://www.sikorsky-distance.org>). Результати оцінювання висвітлюють у АС «Електронний кампус» на особистій сторінці здобувача (<https://ecampus.kpi.ua>).

Правила поведінки на заняттях. На заняттях слід дотримуватись норм етичної поведінки визначених у Кодексі честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (<https://kpi.ua/code>). На території університету здобувачі мають поводити себе відповідно до Правил внутрішнього розпорядку (<https://kpi.ua/admin-rule>). В аудиторіях на лекційних та практичних заняттях, а також під час проведення занять у формі відеоконференції, користуватись мобільним телефоном потрібно у беззвучному режимі і тільки для пошуку необхідної для виконання завдань інформації, у т.ч. в інтернеті. Під час дистанційного режиму навчання слід використовувати інформацію, розміщену на Платформі дистанційного навчання «Сікорський» / Електронний кампус. На заняттях здобувачу вищої освіти дозволяється користуватися інтерактивними засобами навчання, в т. ч. виходити в інтернет із метою пошуку навчальної або довідкової інформації, якщо це передбачено тематикою завдання.

Позааудиторні заняття та залучення професіоналів-практиків. Під час вивчення дисципліни можливі позааудиторні заняття, що включають відвідування науково-практичних заходів, лекторів, тренінгів в межах тематики дисципліни. Для опанування і поглиблення практичних навичок для спільного проведення занять можуть бути запрошені професіонали-практики (стейкхолдери).

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті. Порядок визнання таких результатів регламентується Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/179>). Можуть бути зараховані окремі змістовні модулі або теми дисципліни. В такому разі здобувач звільняється від виконання відповідних завдань, отримуючи за них максимальний бал відповідно до рейтингової системи оцінювання.

Правила захисту індивідуальних завдань. Індивідуальним завданням з курсу є розрахункова робота. Вона виконується протягом семестру згідно методичних рекомендацій (методичні вказівки щодо виконання: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49838>). Перевірка розрахункової роботи здійснюється згідно РСО. Представлення результатів відбувається на останньому практичному занятті семестру з метою їх уточнення. Максимальні бали отримуються у разі правильного виконання усіх завдань розрахункової роботи, наявності аналітичних обґрунтувань та змістовних висновків щодо отриманих результатів. Розрахункова робота може бути відхилена викладачем, у разі надання на перевірку з порушенням термінів виконання, наявних суттєвих зауважень до результатів або оформлення. За наявності плагіату розрахункова робота не приймається для перевірки.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів. Заохочувальні бали здобувач вищої освіти також може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлено у вигляді наукових тез, наукової статті, презентації тощо; за участь у студентських олімпіадах та конкурсах наукових робіт згідно тематики курсу (10% від суми стартових балів: 5 балів). Штрафні бали нараховуються за несвоєчасне виконання індивідуального семестрового завдання (розрахункової роботи). Заохочувальні та штрафні бали не входять до основної шкали РСО, а їх максимальна сума складає 5 балів.

Політика оцінювання контрольних заходів. Оцінювання контрольних заходів здійснюється згідно з Положенням про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/37>), Положення про поточний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/32>). Нижня межа позитивного оцінювання кожного контрольного заходу складає не менше 60% від балів, визначених для цього контрольного заходу, а негативний результат оцінюється в 0 балів.

Поточний контроль проводиться як оцінювання результатів навчання здобувачів на основі поопераційного контролю та накопичення рейтингових балів за виконання завдань у процесі навчання відповідно до РСО.

Календарний контроль для студентів 4 курсу весняного семестру не передбачений.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену за РСО-2 (другого типу), що передбачає оцінювання виконаних завдань впродовж семестру (стартова складова) та оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача під час проведення семестрового контролю на екзамені (підсумкова складова). Результати оцінювання висвітлюються у АС «Електронний кампус» на особистій сторінці здобувача (<https://ecampus.kpi.ua>).

Політика делайнів та перескладань. МКР складаються лише у призначений день. Якщо контрольні заходи, або виконання завдань пропущені з поважних причин (хвороба або вагомі життєві обставини), надається можливість додатково скласти завдання протягом найближчого тижня. Невиконання завдань, а також порушення термінів їх виконання з неповажних причин не надасть можливості набрати відповідні бали рейтингу. Порядок ліквідації академічної заборгованості та перескладання семестрового контролю регулюється Положенням про поточний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/32>). Здобувач, у якого за результатами семестрового контролю виникла академічна заборгованість, має право її ліквідувати відповідно до Положення про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/177>).

Процедура оскарження результатів контрольних заходів. Здобувачі вищої освіти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень. У випадку незгоди здобувача з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету за процедурою, визначеною Положенням про апеляції в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/182>).

Політика щодо академічної доброчесності. Необхідним під час виконання завдань з дисципліни є дотримання політики та принципів академічної доброчесності (<https://kpi.ua/academic-integrity>), які, у тому числі викладено у Кодексі честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (<https://kpi.ua/code>), Положенні про систему запобігання академічному плагіату в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/47>). У разі виявлення дублювання робіт, плагіату роботи отримують нульовий рейтинг. У разі виявлення неналежних посилань за результатами перевірки на наявність запозичень, індивідуальні завдання не оцінюються і повертаються здобувачу на доопрацювання.

12.8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Оцінювання передбачає застосування рейтингової системи другого типу згідно Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (РСО-2) (<https://osvita.kpi.ua/node/37>). Розмір стартової складової дорівнює 50 балів, екзаменаційної складової – 50 балів. Максимальний сумарний рейтинг за курс – 100 балів. Нижня межа позитивного оцінювання кожного контрольного заходу складає 60% від його рейтингового балу.

Контрольні заходи та критерії їх оцінювання

8.1. Поточний контроль (max 50 балів)

8.1.1. Робота на практичних заняттях (max 25 балів)

1. *Відповіді на практичних заняттях:* відповіді на запитання з теми лекції, участь в дискусіях, у тому числі за результатами аналізу ситуацій, обговореннях, відповіді під час усного опитування, аналітичні доповіді (5 відповідей – max 10 балів). *Розрахунок за одну відповідь:*

2 бали	• активна робота, повні відповіді під час опитування;
1 бал	• робота з доповненням до відповідей інших здобувачів;
0 балів	• пасивність

2. *Опрацювання творчих, аналітичних, навчальних завдань*: творчі, навчальні, аналітичні завдання, у тому числі, виконані під час роботи у малих групах з презентацією результатів на практичних заняттях (5 завдань – тах 15 балів). *Розрахунок за одне завдання*:

- 3 бали • якісно виконане завдання, результати обґрунтовані і доведені;
- 2 бали • завдання виконано з неточностями, або частково, що має вплив на результат;
- 0 балів • завдання не виконане.

8.1.2. *Модульна контрольна робота (тах 10 балів)*

Модульна контрольна робота містить: теоретичне питання (одне питання 4 бали), аналітичного завдання/задачі (8 балів).

Розрахунок балів за одну контрольна роботу:

- 12 балів 1) викладено теоретичні питання всебічно, безпомилково і логічно;
2) виконано тестові завдання правильно;
3) аналітичне завдання виконане правильно, результати обґрунтовані
- 8-11 балів 1) викладено теоретичні питання безпомилково, достатньо повно і без ознак плагіату;
2) тестові завдання виконано з 1 помилкою;
3) витримано логіку вирішення аналітичного завдання, але припущено несуттєвих помилок
- 3-7 бали 1) викладено теоретичні питання не повністю, основні аспекти розкрито;
2) виконано не всі тестові завдання правильно;
3) допущено помилки при виконанні аналітичного завдання, відповідь не обґрунтована, завдання виконане на основі припущень
- 0 балів завдання контрольної роботи не виконані, або виконані неправильно

8.1.3. *Індивідуальне завдання – виконання розрахункової роботи (тах 15 балів)*.

Розрахунок балів за виконання розрахункової роботи:

- 17-18 балів • розрахункову роботу виконано у повному обсязі з належним аналізом та обґрунтуванням отриманих даних;
- 15-16 балів • розрахункову роботу виконано у повному обсязі з незначними помилками, які суттєво не впливають на її результат;
- 13-14 балів • розрахункову роботу виконано з помилками, які мають вплив на її результат, обґрунтування та висновки;
- 11-12 балів • розрахункову роботу виконано не у повному обсязі, є грубі помилки у розрахунках, отримані дані не обґрунтовано;
- 0 балів • розрахункову роботу не зараховано, наявний плагіат, дублювання з іншими роботами або розрахункову роботу не виконано

8.2. **Календарний контроль.**

Календарний контроль для 4 курсу весняного семестру не передбачений.

8.3. **Семестровий контроль (письмовий екзамен) (тах 50 балів)**

Умовою допуску до складання підсумкового екзамену є стартовий рейтинг (п. 8.1.1-8.1.3) не менше 30 балів.

Розрахунок балів за виконання завдань екзаменаційного білету:

- теоретичні питання (2 питання – 20 б.) мають на меті виявити рівень знання матеріалу в цілому:

10 балів – відповідь на питання викладено правильно, всебічно, безпомилково і логічно;

7 бали – відповідь на питання викладено не достатньо повно, проте основні аспекти розкрито;

3 бали – відповідь не розкриває ключових елементів у викладі, здебільшого ґрунтується на власних припущеннях або розмірковуваннях, а не на знанні матеріалу;

0 балів – немає відповіді.

- аналітичне завдання (30 б.). Передбачає виконання одного завдання або задачі:
27-30 балів – продемонстровано знання матеріалу і вдало його застосовано для аналізу та доведення аналітичного завдання, наведено висновки з застосуванням набутих знань та вмінь;
18-26 балів – аналітичне завдання пояснене вірно, логічно, однак не наведено висновків за результатами або допущено помилки у твердженнях, поясненнях або доведенні;
10-17 балів – аналітичне завдання виконане, але визначене рішення не містить чітких обґрунтувань відповідних набутих навичкам пройденому курсу;
0-9 балів – завдання не виконано

Максимальний бал за курс – 100 балів.

Відповідність рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Бали	Оцінка
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Перелік питань, які виносяться на семестровий контроль (додаток А до силабусу).

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доценткою кафедри економіки і підприємництва, к.е.н., доценткою

Кривдою Оленою Віталіївною

Ухвалено кафедрою економіки і підприємництва (протокол 22 № від 18.06.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 10 від 24.06.2024)

ДОДАТОК А

Перелік питань для підготовки до семестрового контролю

1. Сутність та необхідність управління ризиком.
2. Підприємницький ризик.
3. Види ризику та критерії їх класифікації.
4. Теоретичні підходи до визначення ризику.
5. Особливості прояву ризику в сучасних умовах.
6. Основні характерні риси економічного ризику.
7. Функції ризику та особливості їх реалізації в підприємницькій діяльності.
8. Теоретична сутність і наслідки екологічних ризиків.
9. Визначення проблеми складності класифікації ризиків.

10. Порівняльний аналіз статистичних і динамічних ризиків.
11. Чинники, що зумовлюють виникнення ризикової ситуації для підприємства.
12. Фінансові ризики та види їх прояву.
13. Особливості комерційних ризиків у діяльності торговельного підприємства.
14. Порівняльна характеристика статичних та динамічних ризиків.
15. Виробничий ризик у діяльності промислового підприємства.
16. Переваги й недоліки кількісних методів оцінювання ризиків.
17. Характеристика комплексного оцінювання ризиків.
18. Порівняльний аналіз кількісних і якісних методів аналізу ризику.
19. Зарубіжний досвід методу експертних оцінювань.
20. Використання комп'ютера для оцінювання ризику.
21. Чинники, що обумовлюють вибір методу оцінювання економічного ризику.
22. Характеристика та особливості кількісних методів оцінювання економічних ризиків.
23. Методи експертних оцінювань, особливості його використання для оцінювання економічного ризику.
24. Інтегральне оцінювання економічного ризику.
25. Комплексний підхід до оцінювання економічного ризику.
26. Вплив суб'єктивного фактора на оцінювання економічних ризиків підприємства.
27. Інформаційне забезпечення та його роль в об'єктивізації оцінювання економічних ризиків.
28. Невизначеність як першопричина ризику.
29. Зв'язок між ризиком та доходом.
30. Теорія корисності та її зв'язок з ризиком.